

Kapitalen står imot arbeidet verden over

Taler

Johan Nygaardsvold

Dato

12 mai 1926

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om "Kinservikkonsesjonen"

1 Det har falt hårde og sterke ord i denne debatt angående faren ved en invasjon
av den utenlandske kapital, og det er også gitt uttrykk for den samme
betenkelighet i den foreliggende innstilling. Disse betenkeligheter likeoverfor
det at den utenlandske kapital slår under sig våre naturherligheter, er ikke av ny
5 dato, i særdeleshet er den kommet tilsyne i den senere tid. Næsten ved hver
eneste konsesjon som vi har gitt, har vi hørt disse beklagelser og disse sterke
uttalelser om, hvor farlig det er at den utenlandske kapital erhverver de norske
naturherligheter, og denne frykt og disse beklagelser har som oftest gitt sig utslag
i mer eller mindre farlige forslag, farlige for forslagsstilleren selv naturligvis.

10

Jeg har aldri kunnet tilegne mig denne utpregede frykt for den utenlandske
kapital; men jeg forstår den så godt, i særdeleshet sett ut fra et hypernasjonalt
standpunkt. Det er nemlig en viss tilfredsstillelse for enkelte folk å vite at Norges
naturherligheter eies av en ganske liten klikk som bor her i landet, og som er født
15 nordmenn, og som kan regne sin slekt som nordmenn tilbake i hvert fall ett eller
to ledd. Det gir en viss tilfredsstillelse det, og i særdeleshet er det forklarlig, at
disse nasjonale talemåter kommer så skarpt til orde nettopp i disse tider, når vi
står foran den 17. mai. Det har alltid vært nokså innbringende, både partimessig
sett og nasjonalt sett, å slå på de nasjonale strenge, at det er "nordmenn, som
20 råder i Norge", rundt den 17. mai.

Jeg forstår disse talemåter. Men som sagt, jeg har aldri kunnet tilegne mig denne
frykt for den utenlandske kapital, bare fordi den er utenlandsk. Jeg har sett det
slik, at kapitalen, enten den er bosittende her i landet, eller den er bosittende
25 utenfor dette lands grenser, optrer og virker internasjonalt. Jeg har ennvidere
hatt den opfatning - ja, jeg kan nær sagt si, at jeg har fått den opfatning bestyrket
og befestet ved min omgang med Sverre Krogh og lignende dyktige teoretikere -

30 at kommer det engang til et oppgjør mellom arbeide og kapital om, hvilken av disse to makter det er, som skal kontrollere produksjonen og eie og utnytte naturherlighetene i et land, så vil kapitalen stå på kapitalens side verden over imot arbeidet, som jeg også håber vil stå sammen i en sådan kamp verden over. Det vil ikke spørres om, hvorvidt kapitalen i det ene land, hvor oppjøret tilfeldigvis kommer, bare er en nasjonal kapital, eller om den er opblandet med
35 internasjonal kapital i et sådant tilfelle.

Sådan har jeg oppfattet det. Jeg skulde ønske, at jeg tok feil, men slik har jeg oppfattet det. I et sådant tilfelle vil all kapital føle sig samhörig og stå mot arbeidet og arbeidets interesser. Sett ut fra et rent klassemessig synspunkt, sett ut
40 fra arbeidets synspunkt i forholdet mellom arbeide og kapital, så kan jeg ikke si annet enn, at det nær sagt er likegyldig, enten det er nasjonal kapital, eller det er internasjonal kapital, utenlandsk kapital, som eier de forskjellige lands herligheter, utnytter dem og derved utnytter også folket.

45 Jeg mener, at det, det gjelder om for arbeiderklassen, er å forsøke med sitt arbeide å opnå, at arbeidet kan kontrollere kapitalen og derved også kontrollere ethvert lands naturherligheter. Inntil man opnår det, har jeg sett det slik, at arbeiderklassen også får gjøre sitt til, at kapitalen, enten den er nasjonal, eller den er utenlandsk, blir lagt inn under kontroll av vedkommende lands love, under
50 det nuværende borgerlige samfunds love og bestemmelser. Det er det beste og det meste vi kan opnå i disse tider, under det nuværende samfund, og jeg tenker også, at en sådan betraktningssmåde skulde stemme så nogenlunde bra med de borgerlige synsmåter.

55 Jeg husker ganske godt de kampe, som pågikk om konsesjonslovene. Jeg var her i Stortinget, da den siste konsesjonslov blev vedtatt. Såvidt jeg erindrer, hevdet selv de mest hypernasjonale, at det gjaldt ikke om å stenge den utenlandske kapital ute, holde den komplett ute, nei, det det gjaldt var å få kapitalen, både den innenlandske og i særdeleshet den utenlandske, inn under samfundets
60 kontroll, inn under vårt lands love. Disse betraktninger mener jeg er absolutt påkrevet nettopp nu, når vi står overfor denne konsesjon, i særdeleshet efter de ord, som er falt i denne debatt om nødvendigheten av å stenge den utenlandske kapital ute, og ikke bare det, men også å forsøke å skape et visst skille mellom den utenlandske kapital og den innenlandske kapital.

65 Vi har hatt en stor arbeidsledighet, en forferdelig stor arbeidsledighet, og jeg skal

villig medgi, at for å få produksjonen igang, for å få de ledige hender satt i sysselsettelse, for å avhjelpe noget av den elendighet, som følger med ledigheten, har vi vært tilbøielige til å bøie av for kapitalens krav ved de enkelte konsesjoner. Jeg skal også innrømme, at arbeiderpartienes representanter har vært nokså svake i så måte. Men det er forståelig. Kapitalen og kapitalinteressene forstår å utnytte situasjonen; de forstår, at det er om å gjøre for landet og landets arbeiderklasse å få igang produksjonen, og derfor stiller de kravene om, at nu vil vi ikke ha sådan sterk kontroll, nu vil vi ikke ha sådanne bånd på oss, som var naturlige, den tid der var arbeide nok for alle sammen i landet. Og på den annen side finner arbeiderklassen og likedan samfundet som sådant, at man i enkelte tider må ta konsekvensene av arbeidsløsheten og gjøre, hvad man kan for å få arbeidet igang.

Det er derfor forklarlig, at vi har gjort, hvad vi har kunnet, bøiet og strukket oss så langt som mulig for å få igang gamle bedrifter, som lå nede. Jeg vil peke på Odda, Tyssedal, Sauda og mange flere. Men man må erindre, at forholdene var litt anderledes, enn de er nettopp her. Der var det hundreder av arbeidere, som gikk ledige, idet det var gamle bedrifter, som lå nede, og det gjaldt om å få disse, som hadde bosatt sig der, hadde sitt hjem der, sysselsatt.

Men det er en ting, jeg vil få lov til å skyte inn her, og det er det, at vi har lært både av arbeidsledigheten og av de bestrebelser, som er gjort for å utnytte arbeidsledigheten fra kapitalens side. Vi vil forsøke å imøtekomme opprettelsen av produksjonslivet, men vi vil på samme tid ikke undlate å sette de betingelser, som vi finner er påkrevet, og øve den kontroll, som det borgerlige samfund kan øve i så måte. Og derfor er det naturlig, at man ved denne konsesjon, hvor der ingen bedrift finnes, hvor der ikke går nogen ledige arbeidere, tar op spørsmålet om å få innført et sikringsfond, som til viss grad kunde avhjelpe en eventuell arbeidsledighet eller følgene av en nedleggelse av bedriften.

Jeg vil få lov til å si, at jeg ser ikke dette fond på 500 000 kroner som et universalmiddel mot arbeidsledighet på et sted, dertil er det for lite. Samtidig vil jeg også gjøre opmerksom på, at jeg er klar over, at selv om dette fond vokser litt, og der skulde inntre arbeidsledighet på et sådant sted, vil fondet allikevel, når det skal kontrolleres av det offentlige, bli et nådens brød for arbeiderne, når de skal få utdelt det.

Så arbeidsledighet blir allikevel en ulykke. Men vi plikter å gjøre, hvad vi kan. Jeg

forstår det slik, at kapitalen har det som prinsipp ikke å gå med på noen ting, som kan binde den til forsørgelse av arbeiderne, når den finner det opportunt å nedlegge bedriften. Der setter jeg mitt prinsipp op mot arbeidsgivernes og sier, det er et prinsipp også for oss, at kapitalen har et ansvar for sine arbeidere etterpå, og derfor finner jeg, at jeg må stemme for det optagne forslag om et sikringsfond.

Like overfor hr. Krogh vil jeg si - jeg vil ikke polemisere mot ham - at han har gjort en fin manøvre, og slått bondelaget aldeles utav dansen, idet han har overbudt dem i dette tilfelle, og jeg tror, det var farefritt for hr. Krogh.

Kilde

Stortingstidende 1926, s. 1551-1553.

Emner

Arbeidsløshet, Debatt, Innenriks, Norsk historie, Utenrikspolitikk

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kapitalen-star-imot-arbeidet-verden-over>